

Практичне заняття. Отаманщина і повстанський антибільшовицький рух: ідейні основи і практика.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Практичне заняття узагальнює отаманщину та антибільшовицький повстанський рух через порівняння причин, цілей, методів і наслідків. Важливо відрізнити рухи, що боролися за українську державність, від анархістських або ситуативних повстанських сил, і водночас бачити спільне — спротив примусу, реквізиціям і зовнішньому контролю.

1. Причини повстанського руху

Причина	Історичний прояв
Слабкість державних інституцій	Місцеві отамани діяли автономно, змінювали союзи й контролювали окремі райони.
Земельний конфлікт	Селяни виступали проти повернення поміщиків або примусових вилучень продовольства.
«Воєнний комунізм»	Продрозкладка, реквізиції й насильство викликали масовий спротив.
Національна мотивація	Частина рухів, зокрема Холодний Яр, прямо орієнтувалася на незалежну УНР.

2. Порівняння махновців і холодноярців

Ознака	Порівняння
Регіон	Махновці — Південь і Гуляйполе; холодноярці — Чигиринщина.
Лідери	Нестор Махно; брати Чучупаки, зокрема Василь Чучупака.
Ідейна основа	Махновці — анархістські та селянські самоврядні ідеї; Холодний Яр — українська державницька орієнтація.
Тактика	Маневрові рейди, партизанські загони, підпільні мережі.

3. Отаманщина: ресурс і проблема

Оцінка	Зміст
Ресурс	Швидка місцева мобілізація, збереження спротиву після втрати регулярного фронту.
Проблема	Розпорошення військових сил, мінливі союзи, слабкість єдиного командування.

4. Згасання руху

Період / подія	Характеристика
1919–1921 рр.	Масові селянські виступи проти радянського примусу.
Другий Зимовий похід	Спроба підняти загальне антибільшовицьке повстання завершилася поразкою.
Після 1921 р.	Репресії, агентурні операції, неп та голод поступово послабили організований спротив.

Підсумкова схема

